

Korte mededelingen

(met 1 tekstfiguur)

Hoge vlucht van trekkende eend

Op 2 april 1958 ondervond een boven Duitsland naar Schiphol vliegend KLM-vliegtuig een klap, zonder verdere onaangename gevolgen. Bij aankomst op Schiphol werden op de vleugel een stukje vlees en een vogelveer aangetroffen. Het veertje werd mij voor determinatie ter hand gesteld. Het bleek een kleine flank- of mantelveer te zijn van een Wilde Eend ♂ (waarschijnlijkst) of Pijlstaart ♂. Het voorval is als volgt te reconstrueren.

Op 2 april 1958 te 21.20 uur plaatselijke tijd, bij nachtelijke duisternis, op ongeveer 40 km Z.Z.W. van Frankfurt aan de Main, vloog een wilde eend tegen een vliegtuig, dat op ongeveer 2700 m boven zeeniveau vloog, te pletter. Het was bijna volle maan. Het is onbekend of er sprake was van één eend of van een gehele vlucht; evenmin weet men in welke richting de eenden vlogen.

SUTTER (Orn. Beob. 47, 1950, p. 174) vermeldt vlieghoogten van grote vogels (vermoedelijk ganzen) boven de Noordzee van 2600 m en van Houtduiven boven Keulen van 1200—2400 m, terwijl A. H. MILLER van de gors *Zonotrichia coronata* boven Californië een vlieghoogte opgeeft (na botsing tegen vliegtuig) van 10.000 ft boven zee boven een landhoogte van 300 ft, doch 70 mijl westelijk van een op 10—12.000 ft. gelegen pas in de Sierra Nevada (Condor 59, 1957, p. 209—210).

Summary: A male duck, identified by a feather of the flanks or the mantle as most probably a mallard (*Anas platyrhynchos*), crashed against an airplane in the night of April 2, 1958 at 21.20 h. local time, 40 km S.S.W. of Frankfurt on Main, W. Germany, at 2700 m above sea level.

K. H. Voous.

De rassen van de Grauwe Gans, *Anser anser* (L.), in Nederland.

Verreweg de meeste door ons land trekkende Grauwe Ganzen behoren tot de Westelijke vorm *Anser anser anser* (L.). De laatste jaren worden echter ook vogels waargenomen die van de nominaatvorm afwijken. Deze Grauwe Ganzen kunnen behoren tot de Oostelijke vorm, *Anser anser rubrirostris* Swinh. of tot de mengpopulatie, die in Rusland voorkomt en ook aangetroffen werd bij het Neusiedlermeer in Oostenrijk. Zie hiervoor RINGLEBEN (1957) en TEN KATE (1957).

Wij geven hier enige eigen waarnemingen:

2 maart 1957: Tussen honderden „normale” Grauwe Ganzen enige exemplaren met rose snavels (Rode Vaart).

5 oktober 1957: Onder 67 Grauwe Ganzen 1 vogel met rose snavel. Verenkled niet afwijkend (Numansdorp).

12 oktober 1957: Onder 180 Grauwe Ganzen 1 exemplaar met in hoofdzaak rose snavel. De vogel niet lichter van kleur dan de andere. (Rode Vaart).

12 april 1958: Onder honderden Grauwe Ganzen zeker 3 vogels met rose snavels. Ze vormden een groepje (Rode Vaart).

Voor *rubrirostris* zijn de volgende kenmerken van belang: Rose snavel, in vergelijking met *anser* lichter verenkleed, met bredere witte vederzomen op de mantel en iets grotere afmetingen. Vogels van zuiver *rubrirostris*-type werden voor ons land nog niet beschreven. De waargenomen Ganzen tonen niet alle belangrijke kenmerken tegelijk. Meestal valt de rose snavel op. TEN KATE (1957) vermeldt echter een waarneming van LEBRET van Grauwe Ganzen met licht verenkleed en oranje snavels. Deze waarnemer zag dit type ook bij het Neusiedlermeer. LEBRET beschouwt de door hem waargenomen lichtgekleurde Grauwe Ganzen als intermediair tussen *anser* en *rubrirostris*. Het lijkt ons het veiligst ook de andere waargenomen afwijkende vogels te rekenen tot de mengpopulatie, *Anser anser anser* \cong *rubrirostris*.

Voorzichtigheid bij de determinatie is geboden. Op de rug van snavels van Westelijke Grauwe Ganzen zagen we dikwijls een rose tint. Ziet men zo'n vogel en face, dan zou men wellicht denken met een Oostelijk exemplaar te doen te hebben. In „The Handbook of British Birds” deel III, staat op blz. 185 over de kleur van de snavel letterlijk: „orange-yellow to reddish-orange with narrow stripe of flesh-colour behind nail”.

Hoewel we vele duizenden Grauwe Ganzen steeds zo goed mogelijk bekeken, zagen we dus slechts enige vogels die van de nominaatvorm afweken. Rest ons nog te vermelden dat Mr. J. KIST in februari en maart 1958 aan het Hollandse Diep verschillende rose-snavelige Grauwe Ganzen waarnam (in litt.).

Literatuur.

- KATE, C. G. B. TEN (1957): Ornithologie van Nederland. Limosa 30, p. 102.
 RINGLEBEN, Herbert (1957): Die Wildgänse Europas, p. 27.
 WITHERBY, H. F. (1947): The Handbook of British Birds, III. Londen.

TH. MULDER
 J. PHILIPPONA

Merkwaardige doodsoorzaak van een Buizerd (*Buteo buteo*).

Op 18 maart 1958 werd door mevrouw DIBBITS-VAN RHIJN in het Kloosterbos te Houthem (L.), een dode Buizerd gevonden. De vogel, die door bemiddeling van de heer P. A. HENS aan het Zoölogisch Museum werd afgestaan, was mager en woog ongeveer 550 gram. Aangezien vergiftiging van de vogel werd gevreesd, werd het kadaver ter onderzoek gezonden aan de Rijkseruminrichting te Rotterdam. Van dit instituut werd evenwel het volgende, onthullende bericht ontvangen, waarvoor hier hartelijk dank wordt betuigd: „Bij sectie van dit sterk vermagerde kadaver werd in de krop een grote, gedeeltelijk reeds verteerde lap van een vrij grove katoenen stof aangetroffen. De kropuitgang was hierdoor volkomen afgesloten. In de maag bevond zich geen voedsel. Toxicologisch onder-

zoek, speciaal op strychnine en parathion verliep negatief evenals het bacteriologisch onderzoek. Vermoedelijk is het dier dus ten gevolge van verhongering gestorven."

K. H. VOOUS.

Vermoedelijk geval van vogeltuberculose bij een Buizerd (*Buteo buteo*).

Op 14 mei 1957 werd door Dr. A. KORTLANDT in het Naardermeer een zieke Buizerd (♀) aangetroffen, die in een zodanige vermagerde toestand was, dat hij gegrepen kon worden. De vogel werd naar het Zoölogisch Museum gebracht, waar hij overleed. Het lichaam werd gezonden aan Dr. James HARRISON te Sevenoaks, Kent, Engeland. Deze publiceerde het resultaat van zijn histopathologisch onderzoek in het Bulletin of the British Ornithologists' Club 78, 1958, p. 43. De weefsels van lever, longen en milt bleken grotendeels door harde knobbels te zijn vervangen, terwijl ook de kliermaag, de spiermaag, de dunne en de dikke darm knobbels vertoonden. De knobbels vertoonden reuzencellen en kaasvorming. Op morphologische gronden werd de aanwezigheid van *Mycobacterium tuberculosis avium* vastgesteld, doch kweekproeven konden niet worden genomen. De infectie moet via het darmkanaal hebben plaatsgevonden. De vogel was gevangen door de kooiker, H. SCHAAP.

K. H. VOOUS.

Steltkluit (*Himantopus himantopus*), nestclend in O. Flevoland.

Op 4 juni 1958 zagen M. J. C. KOLVOORT, T. RENSSSEN en ondergetekende een paar Steltkluten aan de oever van een plas in Oostelijk Flevoland nabij Elburg. Wij namen de vogels vanaf de dijk waar en toen wij de polder inliepen, begonnen de vogels hevig alarmerend heen en weer te vliegen en vertoonden zij tekenen van schijnbare verlamming (distraction display). Toen wij naar de dijk terug waren gegaan om vandaar hun gedrag rustig te observeren, kregen wij de indruk, dat zij voor een bepaalde plaats in de modderige oevers van de plas bijzondere belangstelling hadden. Met enige moeite gelukte het RENSSSEN een nest met 3 eieren te vinden. Bij nadere beschouwing bleek dit nest verlaten te zijn. De eieren waren halfweg in de slappe modder weggezakt. Zij hadden ongetwijfeld al enige dagen zo gelegen, daar zij reeds kringen vertoonden op de grens van water en lucht.

Het gedrag der vogels deed ons vermoeden, dat er nog een tweede vers legsel in de nabijheid moest liggen. Het gelukte ons echter niet dit te vinden.

De 3 eieren van het verlaten legsel zijn aan het Rijksmuseum van Natuurlijke Historie te Leiden aangeboden.

Op 14 juni zag ik op de zelfde plaats andermaal 2 Steltkluten en op 3 juli 1 exemplaar. Naar een nest hebben wij toen niet gezocht.

H. N. KLUIJVER.

Op 15 juni troffen Vogelwachter KORIDON en ondergetekende 5 ex. ter plaatse aan en vond KORIDON tevens een niet meer vers, maar nog praepareerbaar, dood ex. (in coll. TEN KATE). Verder zag Vogelwachter VAN DEN BERG op 17 juli aldaar 2 paar met resp. 2 en 3 jongen.

TEN KATE.

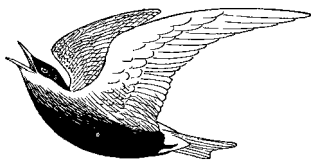
Witwangsterns (*Chlidonias hybrida*), broedend in de omgeving van Arnhem.

Op 21 juni 1958 ontdekten de deelnemers aan een excursie van de Afd. Arnhem van de Christelijke Jeugdbond van Natuurvrienden een kolonie van deze soort in een oude arm van de Rijn in de omgeving van Arnhem.

Toen men mij de kolonie op 24 juni 's avonds toonde, waarbij ook de heren M. J. C. KOLVOORT en T. RENSSSEN in het gezelschap waren, telden wij 10 nesten. Deze lagen op een rij midden in de strang, op een onderlinge afstand van 10 of meer meters. Zij dreven op het water en waren van de oever, die ter plaatse vrij hoog is, gemakkelijk te zien, temeer omdat de vogels, die weinig schuw waren, zich telkens op de nesten nederzetten. Wij kregen de indruk, dat de meeste nesten toen nog geen eieren bevatten, hoewel de ontdekkers van de kolonie op 21 juni reeds hadden geconstateerd, dat in 1 der nesten zich 1 ei bevond. Veel vogels vlogen jagend boven de kolonie, waarbij zij soms naar naburige plassen afdwaalden. Met zekerheid telden wij 18 stuks tegelijk in de lucht of op het nest. Zij waren niet moeilijk te tellen, daar zij dikwijls paarsgewijze op de nesten gingen zitten. De nesten waren omvangrijke platte bouwsels, die voorzover wij op een afstand van ongeveer 50 meter konden zien, grotendeels samengesteld waren van de slappe bladeren van lisdodden, zeggen en in het water groeiende grassen. De nesten van de Witwangsterns waren veel groter dan die van Zwarte Sterns (*Chlidonias niger*), waarvan er ook 3 in de strang lagen. Toen het water in de strang, dat in verbinding met de Rijn stond, in de loop van juli sterk steeg, gingen de nesten mee omhoog.

Op 27 juni waren er 11 nesten, waarvan er 10 bezet waren met paartjes Witwangsterns, terwijl van het elfde, dat er sedert 24 juni bij gekomen was, geconstateerd kon worden, dat er 1 ei in lag. Er werden toen 21 vogels geteld. Op 13 juli werden op 2 nesten jongen waargenomen in het oostelijk deel van de kolonie en op 27 juli werden in het westelijk deel 8 jongen geteld, die de nesten al verlaten hadden.

Van de geluiden, die de volwassen vogels maakten en die in de „Vogelgids” door KIST worden beschreven als krassend en een raspende alarmroep, was vooral de laatste zeer opvallend. Deze herinnerde sterk aan het „rerrp-rerrp” van de Kwartelkoning, maar dan niet twee- doch ééndelig.

Witwangstern, jagend op
haften

De Witwangsterns joegen meestal op de zelfde wijze als Zwarte Sterns plegen te doen. In de warme schemeravond van de 24e juni vlogen zij echter niet rond met de kop recht vooruit of omlaag kijkend, maar juist met de kop omhoog gestrekt, alsof zij een prooi achtervolgden, die iets boven hen vloog. Dit bleek inderdaad het geval te zijn. Er vlogen toen talloze haften (waarschijnlijk *Ephemera vulgata* L.) boven de strang en de uiterwaarden rond. De mannetjes van deze haften hebben de gewoonte om telkens loodrecht naar boven te fladderen en dan met uitgespreide vleugels te dalen (Zie J. Th. OUDEMANS, De Nederlandsche Insecten, p. 181). De Witwangsterns zag men nu, kop omhoog, telkens even omhoog vliegen, om dan de haften, waarschijnlijk in het hoogste punt van hun loodrechte opstijging, te snappen.

H. N. KLIJVER.

Tamme eenden doden Kauwen, die hun jongen aanvallen, door verdrinking.

In juni vertelde de heer H. STRAATMAN jr. mij dat er in een vijver aan de van Schelbergenstraat in Venlo, de Kruif genaamd, een tamme eend was, die enkele „kraaien” had verdronken, toen deze probeerden haar jongen te grijpen.

Op 21 juni bracht ik in gezelschap van de heer P. HENS een bezoek aan de Kruif. We hebben toen gesproken met de heer GROTHAUZEN, die vlak naast deze vijver woont. Deze vertelde ons daarbij het volgende:

Ongeveer 16 juni kwam er iemand (VAN SOEST) hem zeggen dat een van de eenden een „kraai” verdronken had. De heer GROTHAUZEN dacht aanvankelijk met een of ander sterk verhaal te doen te hebben. Toch ging hij opletten en zag op zekere dag dat een „kraai” uit de omringende bomen omlaag dook en een van de eendenkuikens probeerde te grijpen die op de plas zwommen.

De oude eend viel daarop de „kraai” aan en drukte deze met haar snavel, borst en vleugels onder water. Vanzelfsprekend had de kraai op het ogenblik dat ze in het water gedrukt werd en de vleugels nat werden, niet veel meer bij te zetten en eventueel zwemmen werd haar door de eend onmogelijk gemaakt door de voortdurende onderdompelingen.

Na ongeveer 1 min. bood de „kraai” geen weerstand meer en dreef ze dood op het water. Op daaraanvolgende dagen had de heer Gr. nog tweemaal een dergelijk geval waargenomen, eenmaal in gezelschap van de heer H. STRAATMAN. Beiden hebben ons het geval afzonderlijk maar op de zelfde wijze beschreven. Er zwommen op dat ogenblik 3 eenden met kuikens, waarvan een tamme witte eend (met

twee jongen) 2 × en een tamme bruine (wilde) 1 × aanviel; deze laatste had 5 jongen.

De heer HENS en ondergetekende vonden in de plas een in staat van ontbinding verkerende Kauw (*Corvus monedula*) en we zagen ook de eenden met hun kroost.

De plas zelf is ca 100 bij 40 m, in de bebouwde kom gelegen en door hoge bomen omgeven. De Kauwen, welke hier de hele dag in de bomen zaten, schenen van hieruit een gunstig ogenblik af te wachten om hun kans te wagen.

Vier exemplaren moesten dit dus met de dood bekopen.

L. M. E. VAN DEN HOMBERGH.

Verslag van de vergadering van de Afdeling Club van Nederlandse Vogelkundigen in „Artis” te Amsterdam, op 5 januari 1958.

Aanwezig van het Bestuur de heren P. A. HENS (voorzitter), J. G. VAN MARLE (ondervoorzitter), M. J. TEKKE, Dr. K. WALDECK en Mr. J. KIST (secretaris); voorts de ereleden Dr. C. EIJKMAN en Tsj. Gs. DE VRIES en de leden K. W. L. BEZEMER, Dr. W. H. BIERMAN, Dr. J. R. VAN BLOM, pastoor J. N. VAN DEN BRINK, W. M. DIEDRICH, H. M. VAN ECK, A. W. HELLEBREKERS, W. Ph. J. HELLEBREKERS, A. A. HINLOOPEN, A. HOGERWERF, Dr. C. G. B. TEN KATE, Mr. J. H. KLATTE, F. P. J. KOOIJMANS, Dr. W. K. KRAAK, J. LOUWMAN, A. v. d. MOST VAN SPIJK, F. NIESEN, H. NUIJEN, N. W. PEL, J. G. PRINS, A. W. VAN ROSSEN, N. RUITENBERG, J. SWAAB, A. A. TJITTES, Mevr. Ir. E. A. DE WILJES-HISSINK en A. B. H. WOLFF.

Opening. Om 13.30 opent de Voorzitter de vergadering en heet hij de aanwezigen welkom.

Goedkeuring notulen. De secretaris leest de notulen voor van de op 10 november 1957 te Amsterdam gehouden vergadering. Na voorlezing worden de notulen zonder hoofdelijke stemming goedgekeurd en door de Voorzitter gearresteerd.

Binnengekomen stukken. De secretaris deelt mede, dat geen stukken zijn binnengekomen.

Jaarverslag 1957. De Voorzitter deelt mede, dat het door de secretaris opgestelde jaarverslag over de werkzaamheden der Afdeling over het jaar 1957 aan het Bestuur der N.O.U. zal worden toegezonden.

Benoeming bestuurslid. In verband met het periodiek aftreden van de heer M. J. TEKKE stelt de Voorzitter de benoeming van een bestuurslid aan de orde. Bij acclamatie wordt de heer TEKKE herkozen, welke benoeming door deze gaarne wordt aanvaard.

Benoeming erelid. Vervolgens stelt de Voorzitter aan de orde de benoeming van Dr. C. G. B. TEN KATE tot erelid der Afdeling. Nadat hij de grote verdiensten van Dr. TEN KATE voor de voormalige Club van Nederlandsche Vogelkundigen en het tijdschrift „Limosa” heeft geschetst, wordt Dr. TEN KATE bij acclamatie door de vergadering tot erelid der Afdeling benoemd. Dr. TEN KATE verklaart deze benoeming ten zeerste op prijs te stellen en haar gaarne te aanvaarden.

Voorjaarsexcursie. Na enige discussie besluit de vergadering de traditionele voorjaarsexcursie op De Beer te houden, en wel op 11 mei 1958. Aan deze excursie zal een vergadering op 10 mei in Hotel America in Hoek van Holland voorafgaan.

Lezing Dr. Waldeck en Mr. Kist. Vervolgens geeft de Voorzitter